

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

BARONIET ROSENDAL
Kommune:

1224/Kvinnherad

Gnr/bnr:

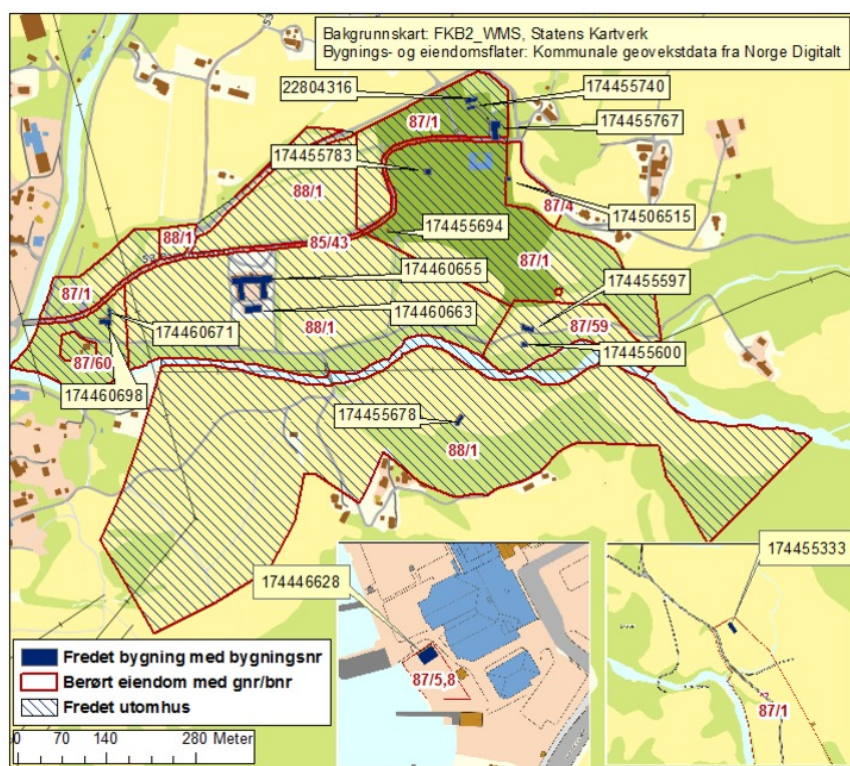
87/1
87/1, 87/60, 85/43,
88/1
87/59
87/1, 87/59, 85/43
88/1
87/4
87/5

AskeladdenID:

96730

**Referanse til
landsverneplan:**

Kompleks 9903233


Omfang fredning

Byggnavn	Oppført	Bygningsnr.	Gnr/bnr	Omfang
•01 Rosendal Avlsgård hovedbygning	1846 - 1847	174460663	88/1	Eksteriør/Interiør
•02 Rosendal Avlsgård driftsbygning	1846 - 1847	174460655	88/1	Eksteriør/Interiør
•03 Fruehuset hovedbygning	1860	174460698	87/1	Eksteriør/Interiør
•04 Fruehusets uthusrekke	1880	174460671	87/1	Eksteriør/Interiør
•06 Hagehuset		174455783	87/1	Eksteriør/Interiør
•07 Vogn- og båthus	1882	174455767	87/1	Eksteriør/Interiør
•08 Arbeidshus	1900	174506515	87/4	Eksteriør/Interiør
•09 Rosendal Drivhus	2004	22804324	87/1	Eksteriør/Interiør
•10 Treo	1836	174455597	87/59	Eksteriør/Interiør
•11 Sjeneflor Omshaven		174455678	88/1	Eksteriør/Interiør
•12 Sjeneflor Muradalen		174455333	87/1	Eksteriør/Interiør
•14 Gamlasmio		174455694	87/1	Eksteriør/Interiør
•15 Tårnet ved dammene	1869	174494053	87/1	Eksteriør/Interiør
•16 Snilstvedstova, Treo	1826	174455600	87/59	Eksteriør/Interiør
•17 Rosendal Hagecafé og Butikk	2005	22804316	87/1	Eksteriør
•18 Naust	1956	174446628	87/5	Eksteriør
•19 Park og hager			87/1, 87/59, 85/43	Utomhus
•20 Jordbrukslandskapet			87/1, 87/60, 85/43, 88/1	Utomhus



Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

Fredning kompleks

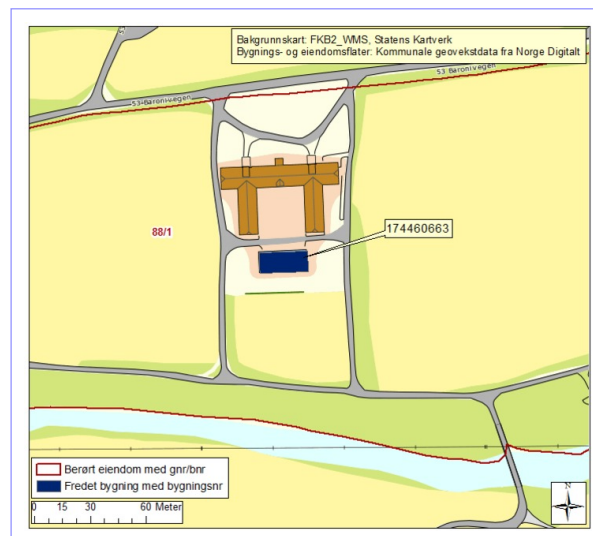
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningene, park, hager og jordbrukslandskapet som nevnt ovenfor.
- Formål:** Formålet med fredningen er å sikre Baroniet Rosendal, som et arkitekturhistorisk og kulturhistorisk viktig og unikt anlegg i norsk historie.
- Fredningen skal sikre enkeltbygningene, bygningenes innbyrdes sammenheng, park, hager, jordbrukslandskap, samt kulturhistoriske verdier knyttet til anlegget som helhet.
- Begrunnelse:** Godset Rosendal, med slottet som sto ferdig i 1665, ble opphøyet til baroni i 1678 av kong Christian V av Danmark-Norge. Det er det eneste baroni i Norge. Slottet har vært vedtaksfredet siden 1923, og omfattes ikke av denne fredningen.
- Baroniets sentrale områder som en helhet, et eget samfunn bestående av diverse bygninger, hager, park og gårdsbruk, fredes nå. Tidligere var eiendommen mye større. Uteområdene og Avlsgård med det tilhørende kulturlandskapet er det vi i dag kan benevne herregården, eller hovedbølet, som er igjen etter at Baroniet innskrenket sin virksomhet.
- Spesielt har stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone (1823-1896) hatt stor betydning for Baroniet og kulturlandskapet slik det fremstår i dag. Han gjorde en stor innsats for jordbruksreising i distriktet, startet en privat ungdomsskole og anla den storslagne romantiske landskapsparken. Hoff-Rosenkrone hentet inspirasjon fra internasjonale strømninger gjennom kontakt med slekt og venner i Danmark, og reiser til Tyskland, Frankrike, Italia og England.
- Baroniet er gitt en bevisst beliggenhet i landskapet med de høye, snødekte fjellene som dramatisk bakteppe i flere himmelretninger. Baroniet har karakter av en «Ferme ornée». Det betegner en landlig eiendom anlagt delvis etter estetiske prinsipper og delvis for landbruksformål. Hele eiendommen gis bevisst en romantisk karakter i tilpasning til naturen omkring. Ved Baroniet er dette særlig tydelig med en lang allé som fører helt fram til slottet, virkningsfulle siktlinjer og utsikter fra flere punkt i den store landskapsparken, ulike opplevelseselementer, frukttreplantninger og planting av varmekjære løvtrær og eksotiske vekster. Større enkelttrær og trerekker er også plantet i kulturlandskapet.
- Fordi landskapsparken ble etablert så sent som andre halvdel av 1800-tallet, var det hentet mye erfaring fra andre anlegg her til lands som kom Baroniet til gode. Baroniet Rosendal er et av de aller ypperste eksempler på landskapsarker i Norge.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

01 ROSENDAL AVLSGÅRD HOVEDBYGNING

Bygningsnr:	174460663
Gnr/bnr:	88/1
Oppført:	1846 - 1847
AskeladdenID:	96730-4
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903346 Kompleks 9903233



Fredning bygning

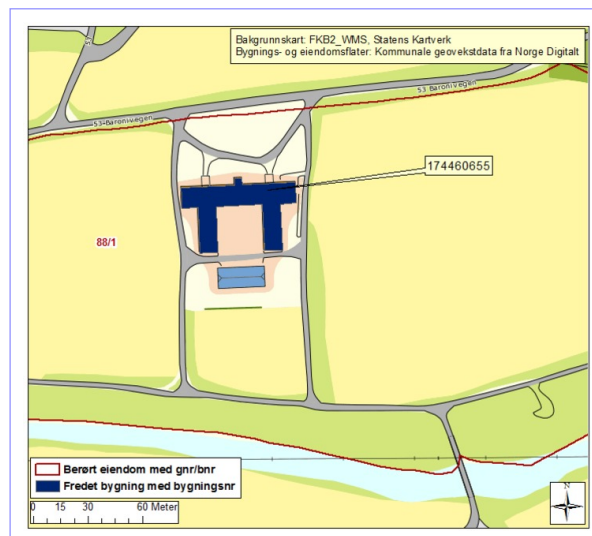
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.
- Formål:** Formålet med fredningen er å sikre Avlsgård hovedbygning med sine arkitekthistoriske og kulturhistoriske verdier som viser utviklingen av Baroniet gjennom de siste 150 - 200 år.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Avlsgården ble ferdigstilt i 1846-47, bygget av stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone som ledd i hans modernisering av landbruksdriften ved Baroniet. Den kom også til å spille en sentral rolle i hans innsats for skolevesenet. Det var her i hovedbygningen han opprettet en slags folkehøyskole høsten 1875. "Rosendals privatskole" for konfirmerte gutter fra Kvinnherad ble drevet med to innleide lærere. Skolen ble nedlagt i 1900, fire år etter stifterens død.
- Avlsgården er utformet som et klassisk dansk(-norsk) gårdsanlegg på herregårder som et nesten lukket firkant-tun med en hovedbygning mot syd og en stor sammenbygd driftsbygning med hovedfløy mot nord samt to sidefløyer mot øst og vest. Både driftsbygningen og hovedbygningen har i dag hvitkalket sokkeletasje og rødmalte panelvegger.
- Opprinnelig inneholdt bygningen både skole med klasserom, spisesal kalt "borgstovo", "storakjøkenet", soverom og boenheter. På 1900-tallet ble det gjort en del ombygginger, og på 1990-tallet ble bygningen istandsatt og delvis tilbakeført under ledelse av arkitekt Elin Thorsnes etter planer godkjent av Riksantikvaren. Det er dagens situasjon vi freder.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

02 ROSENDAL AVLSGÅRD DRIFTSBYGNING

Bygningsnr:	174460655
Gnr/bnr:	88/1
Oppført:	1846 - 1847
AskeladdenID:	96730-3
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903347 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør, unntatt interiøret i østfløyen. I midtre del av bygningen er det hovedkonstruksjonen som fredes.

Fredningen av eksteriør og interiør inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap m.v. er fredet som del av interiøret.

Omfanget av interiørfredningen er markert på plantegning.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre Avlsgård driftsbygning med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som viser utviklingen av Baroniet gjennom de siste 150 - 200 år.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

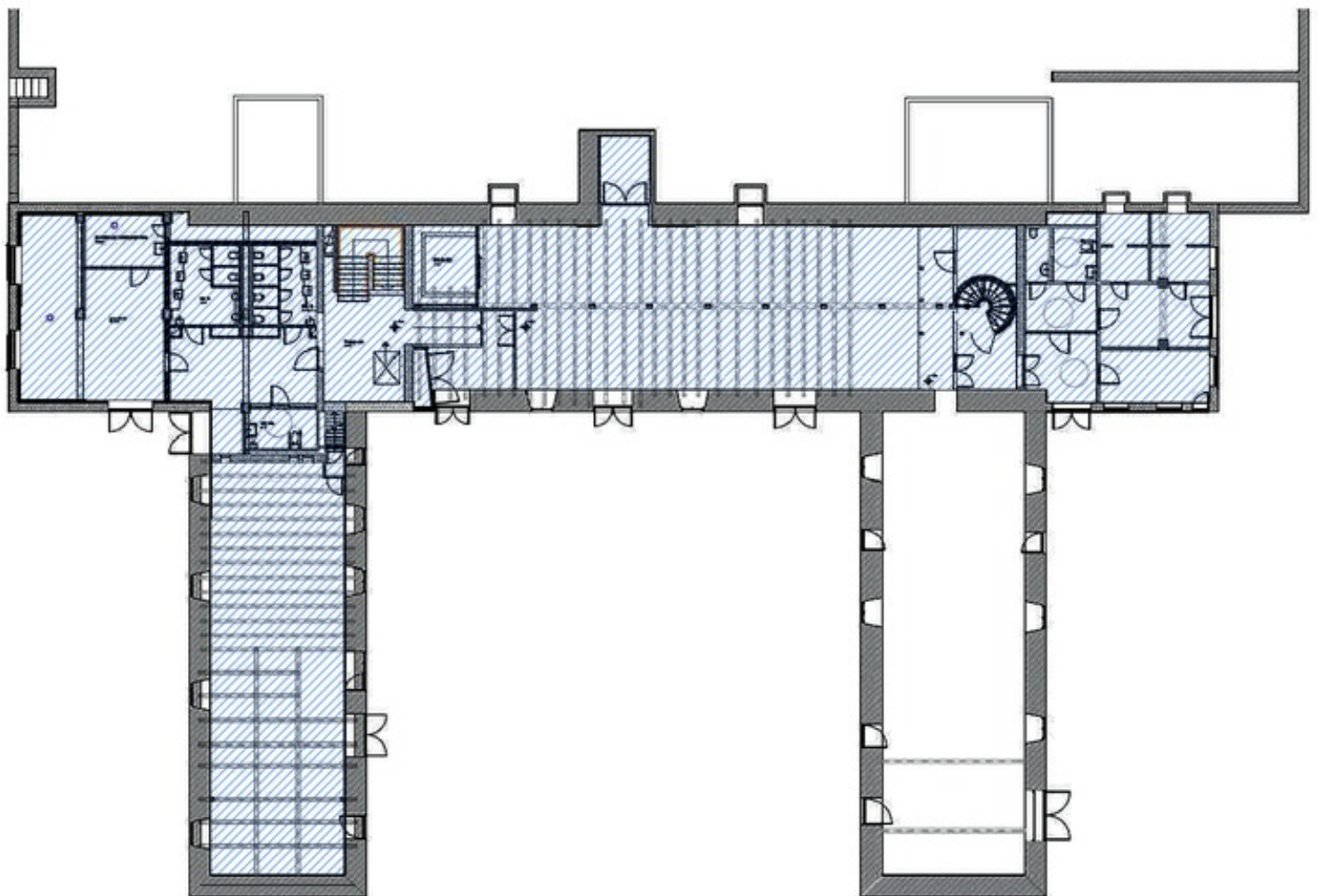
Begrunnelse: Avlsgården sto ferdig i 1846-47, oppført av stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone som ledd i hans modernisering av landbruksdriften ved Baroniet.

Avlsgården er utformet som et klassisk dansk(-norsk) gårdsanlegg på herregårder som et nesten lukket firkant tun med en hovedbygning mot syd og en stor sammenbygd driftsbygning med hovedfløy mot nord samt to sidefløyer mot øst og vest. Driftsbygningen har i dag hvitkalket sokkeletasje og rødmalte betong/panelvegger.

I driftsbygningen var det både stall, saue- og storfe fjøs med høyloft og grisehus foruten låve- og løefunksjoner. I 1938 ble det foretatt endringer i uthusfløyen mot nord. Takkonstruksjonen ble forhøyet en meter slik at taket nå rager høyere enn resten av driftsbygningens fløyer.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal



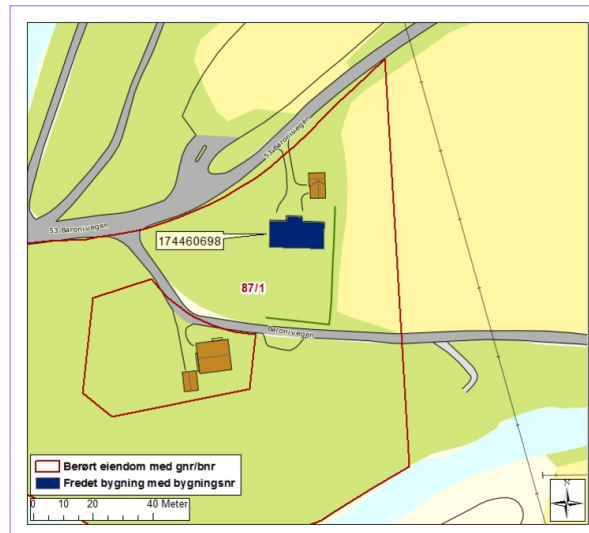
Plantegning 1. etasje. Omfang interiørfredning er markert med blå skravur. Interiørfredningen gjelder alle etasjer.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

03 FRUEHUSET HOVEDBYGNING

Bygningsnr:	174460698
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	1860
AskeladdenID:	96730-6
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903348 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre Fruehuset med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som viser utviklingen av Baroniet gjennom de siste 150 - 200 år.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone fikk oppført Fruehuset for presteenken Karen Unger. Der kommer navnet fra. Bygningen sto høyst sannsynlig ferdig ca. 1860.

Fruehuset er laftet i en og en halv etasje og oppført på en gråstensmur med kjeller under. Den er kledd med liggende panel og malt. Taket er tekket med skifer. Stilistisk er bygningen en typisk representant for de mindre embetsgårder på Vestlandet fra første del av 1800-tallet. Stilen er senempire med tidstypiske senempire-vinduer og dører. Bygningen er godt bevart og fremstår som opprinnelig.

Fra nord kan bygningen se ut som et typisk midtgangshus, men planløsningen fraviker fra et tradisjonelt midtgangshus ved at midtgangen mangler. Mot syd er hoveddøren plassert mot det vestlige hjørne med inngang til gang med trapp (originaltrappen er bevart) opp til loftsetasjen som opprinnelig besto av et stort åpent rom med to kammer mot de to kortveggene mot vest og øst.

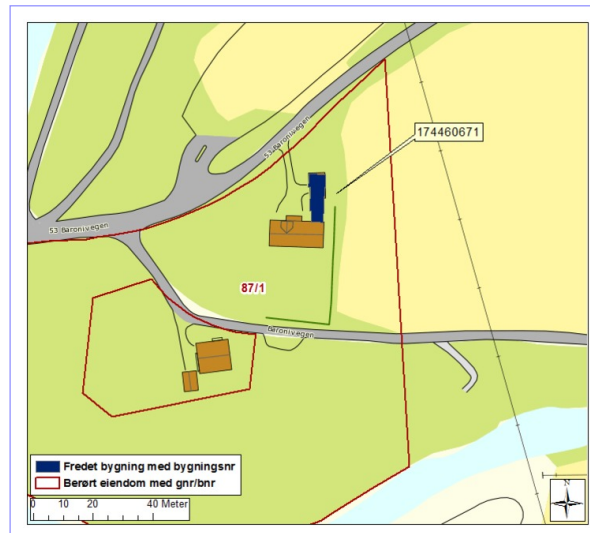
På slutten av 1920-tallet ble bygningen tilbygget mot øst og fikk ytterligere to rom i første etasje og ett stort rom i loftetasjen. Tilbygget ble oppført på støpt ringmur i grovt bindingsverk panelt med samme type bord som resten av bygningen.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

04 FRUEHUSETS UTHUSREKKE

Bygningsnr:	174460671
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	1880
AskeladdenID:	96730-5
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903349 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsted, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre uthusrekken ved Fruehuset med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som viser utviklingen av Baroniet gjennom de siste 150 - 200 år.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredningen av interiøret er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Uthuset er ikke nevnt i branntaksten fra 1868 og er trolig satt opp noe senere på 1800-tallet. Det er oppført i bindingsverk og panelt med liggende bord av noe mindre bredde enn hovedhusets.

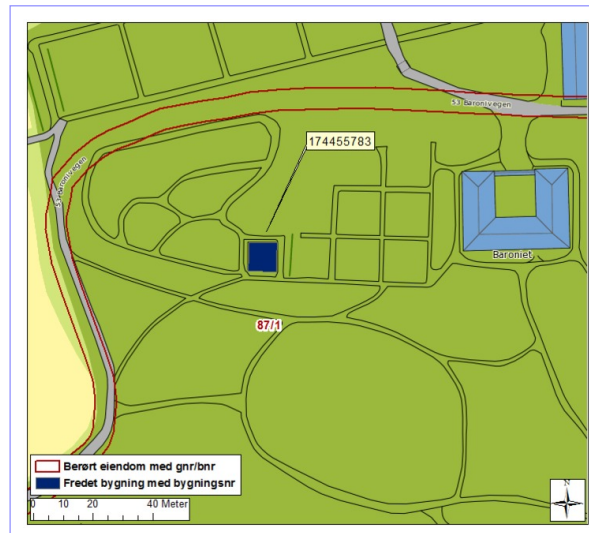
Uthusrekken er gitt en herskabelig form, og er typisk for et anlegg oppført ved Baroniet av stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone. Mens hovedhuset etter tradisjonen er malt hvitt, er uthuset like tradisjonelt malt rødt. Uthuset er i senere tid blitt tilbygget slik at det kun er en smal passasje mot hovedbygningen.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

06 HAGEHUSET

Bygningsnr:	174455783
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	
AskeladdenID:	96730-2
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903351 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre bygningen med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som viser utviklingen av Baroniet gjennom de siste 300 år.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredningen av interiøret er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Hagehuset er en svært interessant bygning med mange detaljer fra ulike stilepoker både i eksteriør og interiør. Bygningen er plassert i, og omfatter, det opprinnelige sydvestre parterret i renessansehagen. På Hans Sagers maleri fra 1705 er det plassert et hus som kan tolkes som et lysthus her, og som ser ut til å være i to etasjer i hvitkalket mur (eventuelt en høy etasje på sokkeletasje). Dagens bygning har samme plassering og kan muligens være den samme. Den er oppført over en eldre kjeller, er i 1 1/2 etasje, laftet og bordkledd. Byggeår er ukjent.

Eksteriørets stil og detaljer har empirepreg og må være fra første halvdel av 1800-tallet. Den liggende bordkledningen er profilert og vinduene har mange likhetspunkter med avlsgårdens vinduer (fra 1840-årene).

I interiøret er det blant annet listverk med umiskjennelig 1700-tallspreg, og både rokokko- og Louis-seize-detaljene tilsier at bygningen må være bygd på 1700-tallets annen halvdel og ombygd på første halvdel av 1800-tallet. Den eldre barokke stilen i enkelte dører tyder på gjenbruk.

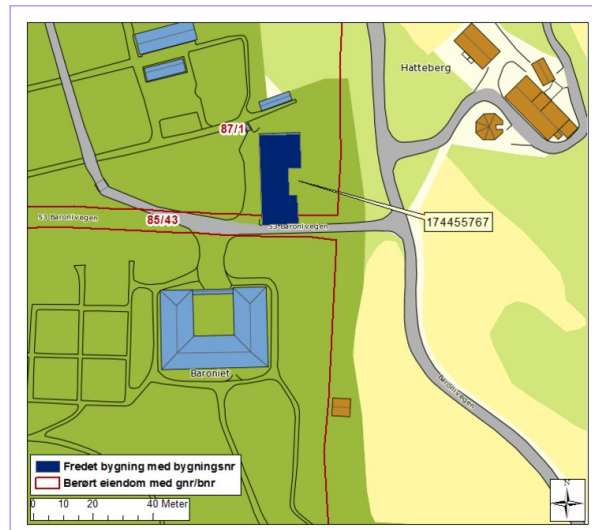
Hagehuset blir også kalt "Gartnerboligen" fordi det lenge ble benyttet til gartnerbolig.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

07 VOGN- OG BÅTHUS

Bygningsnr:	174455767
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	1882
AskeladdenID:	96730-7
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903352 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk og detaljer. Fast inventar er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre bygningen med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som et vognskjul nødvendig for herregårder.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Bygningen er oppført i 1852 som redskaps- og vognskjul. Stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone var både opptatt av hagebruk og gårdsdrift, og bygningen er, både i stil og størrelse, en herregård verdig. Bygningen er lite endret og er derfor en bygning av stor verdi.

I bygningen er det i dag utstillinger av vogner og båter; derav navnet. De tre "venjebåtene" som tilhører Baroniet Rosendal skal være de største og mest staselige som er bevart i dag. En venjebåt er en plattgattet robåttype med flere åresett, og gjerne med dekkshus akter.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

08 ARBEIDSHUS

Bygningsnr:	174506515
Gnr/bnr:	87/4
Oppført:	1900
AskeladdenID:	96730-8
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903353 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsted, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre arbeidshuset med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som et av de eldste byggene ved Baroniet. Kjelleren er eldst og senere påbygd et tradisjonelt snekkerverksted.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Grunnmuren er fra ca. 1667 - 1670. I kjellerrommet var det først arrest, senere fungerte kjelleren som ishus med oppbevaring av store isblokker til bruk på kjøkkenet. Det er fortsatt jordgulv i kjelleren.

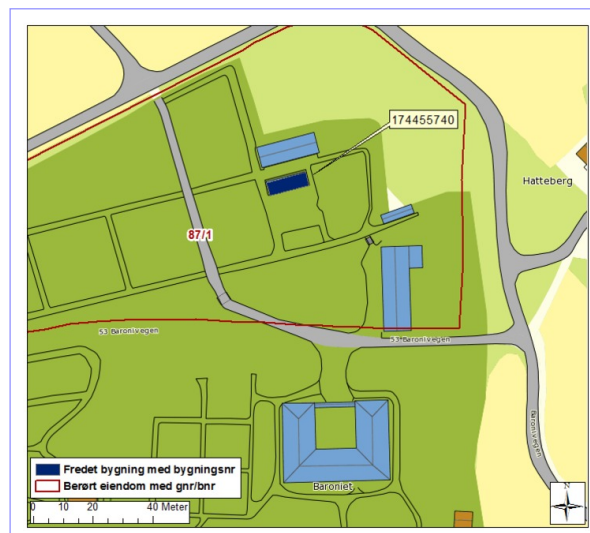
Arbeidshuset, slik det står i dag, er trolig oppført på slutten av 1800-tallet i en etasje oppå den gamle kjellermuren. Bygningen huset en viktig funksjon som snekkerverksted fram til 1996, og er en bygning av stor kulturhistorisk verdi for Baroniet. Arbeidshuset er bygget i reisverk, kledt med liggende panel og saltak tekket med glaserte, sorte takstein. Ytterdør med kvaderimitasjon er gjenbruk og har sannsynligvis opprinnelig tilhørt et eldre hus (trolig fra 1.halvdel av 1800-tallet).

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

09 ROSENDAL DRIVHUS

Bygningsnr:	22804324
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	2004
AskeladdenID:	96730-19
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903354 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å ta vare på drivhuset med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som viktig for produksjon av hagebruksvekster, og som formidler av hagebrukets betydning for Baroniet.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer.

Begrunnelse: Stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone ivret for å utvikle hagebruket, både ved Baroniet og i distriktet. Som en del av dette store prosjektet ansatte han en gartner, Ludvig Lundberg, i 1849. Det opprinnelige drivhuset ble satt opp ca. 1860, og ble varmet opp med røkrør fra fyrhuset som lå der Hagecaféen står i dag. Drivhuset var svært nyttig for å dyrke fram og overvintre utallige eksotiske blomster, grønnsaksplanter og andre vekster. Hagebruket ble gradvis nedprioritert utover 1900-tallet, og drivhuset forfalt.

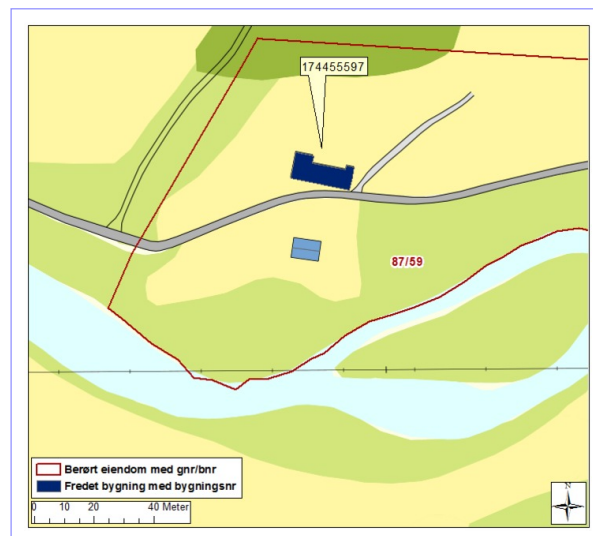
Dagens drivhus er en kopi av det opprinnelige drivhuset, reist på grunnmuren til det gamle. Drivhuset var nytt i 2004, levert av det engelske firmaet Victorian Greenhouses. Drivhuset dokumenterer hvor viktig det var å produsere pryd- og nyttevekster ved Baroniet.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

10 TREO

Bygningsnr:	174455597
Gnr/bnr:	87/59
Oppført:	1836
AskeladdenID:	96730-10
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903355 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen av Treo er å sikre bygningen som har viktige arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som husmannsplass under Baroniet, og som et viktig element i landskapsparken.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Treo var tidligere en husmannsplass under Baroniet, oppført etter gammel lokal byggeskikk med ulike funksjoner samlet i en bygning; både bolig, fjøs og uthus. Bygningen er godt bevart og viser situasjonen da siste bruker bodde her.

Bygningen ble først oppført ved Omsbrua i 1836 og flyttet til nåværende plass i 1846. Fra flere utsiktspunkter og sitteplasser i landskapsparken kunne man tidligere se Treo. I dag har trærne vokst seg store og opprinnelige siktlinjer er tydelige etter løvfall. Det indikerer at stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone ønsket bygningen som et pittoresk element i landskapet, og derfor valgte plasseringen med omhu.

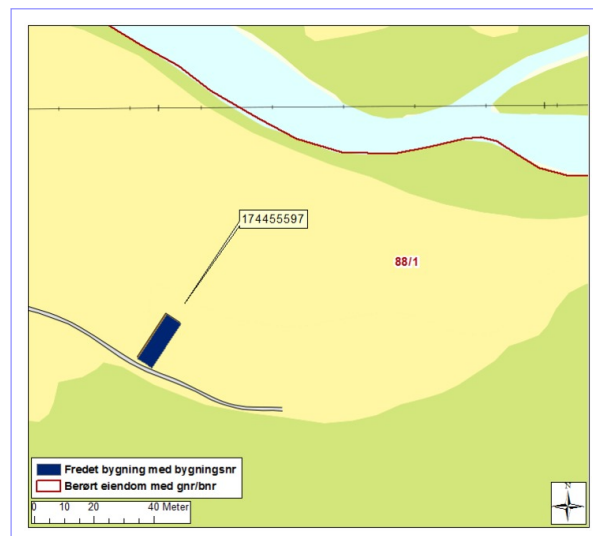
Treo står på gråstenmurte ringmurer og delvis kjellermur. Stova og lemme over er laftet mens løa er i grindverk. Utedo og vedhus er i grovt bindingsverk. Det laftede kammerset er plassert inne i grindverket som et rom i rommet. Høyloftet er i bygningens østende, med fjøsrom under til gris, sau, kalv og ku. Taket er tekket med skiferheller og bygningen er kledd med liggende bord. På slutten av 1800-tallet ble taket på stuedelen hevet noe og nye vinduer og dører ble satt inn. Husmannsplassen var bebodd og i drift frem til 1943.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

11 SJENEFLOR OMSHAVEN

Bygningsnr:	174455678
Gnr/bnr:	88/1
Oppført:	
AskeladdenID:	96730-15
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903356 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører og detaljer. Fast inventar som båsinnredningen er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre sjenefloren (sommerfjøset) med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som en viktig bygning for gårdsdriften på Baroniet.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Sjenefloren (sommerfjøset) er en lav, langstrakt bygning i øvre del av beitearealet Omshagen, murt opp av stein fra stedet med store kvadratiske skiferheller på saltaket. Innvendig er det et stort rom med 16 båser, og med tre innganger der et mindre veggparti i tre er satt inn med tilhørende enkel labankdør og ganske store ni-rutede vinduer. Sommerfjøset ble brukt når kyrne var på sommerbeite.

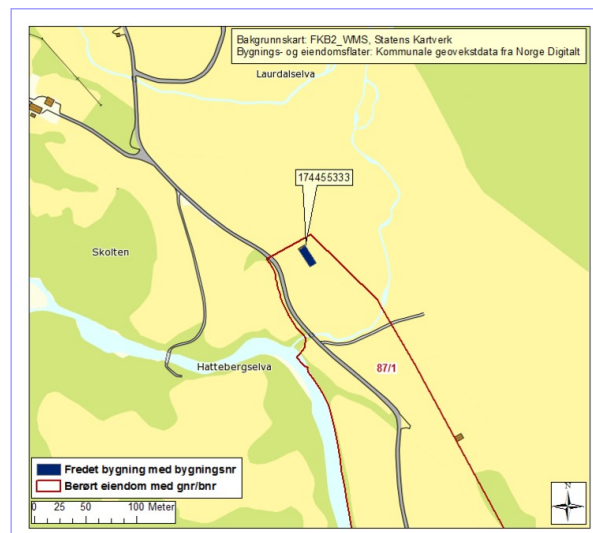
Sommerfjøset kan være murt opp rundt 1850, men dateringen er usikker. Dette sommerfjøset er mer opprinnelig enn sjenefloret i Muradalen.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

12 SJENEFLOR MURADALEN

Bygningsnr:	174455333
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	
AskeladdenID:	96730-16
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903357 Kompleks 9903233



Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som dører og detaljer. Fast inventar som båsinnredning er fredet som del av interiøret.
- Formål:** Formålet med fredningen er å sikre sjenefjoren (sommerfjøset) med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier som en viktig og praktisk bygning for gårdsdriften på Baroniet.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.
- Begrunnelse:** Sjenefloren (sommerfjøset) er en lav, langstrakt bygning murt opp av stein fra stedet med skiferheller på saltaket. Innvendig er det et stort rom, med tre innganger med doble labankdører. Det er også dør i hver av gavlveggene. Det 15 - 16 båser langs begge langveggene. Sommerfjøset ble brukt når kyrne var i Hattebergdalen på beite.

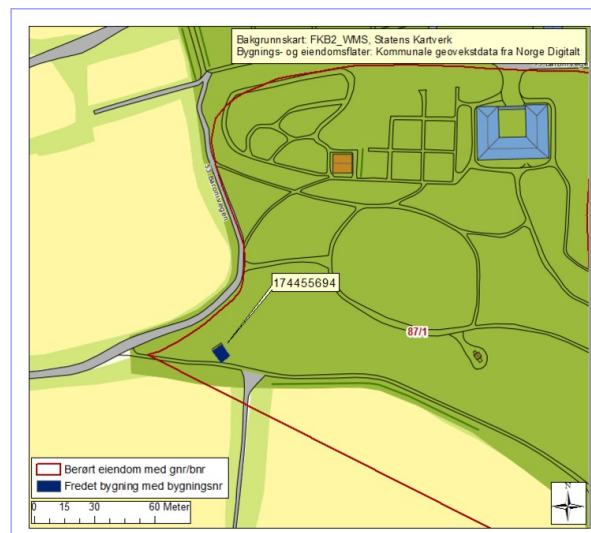
Sommerfjøset kan være murt opp en gang rundt 1850, men dateringen er usikker.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

14 GAMLASMIO

Bygningsnr:	174455694
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	
AskeladdenID:	96730-14
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903359 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsted, pipeløp over tak, og detaljer. Fast inventar som esse er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre Gamlasnio med sine arkitekturhistoriske og kulturhistoriske verdier både som en autentisk smie og et romantisk element i landskapsparken.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formålet med fredningen av interiøret er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Gamlasnio ligger rett ved porten i steingjerdet som leder inn til parken på høyre side av den gamle hovedveien fram til slottet. Den er en tradisjonell, laftet smie slik disse ble bygd fra 1700-tallet og fremover. Gamlesnio hørte til det tredje klyngetunet på Hatteberg som lå på flaten ovenfor smia fra 1798 til midt i 1840-åra. Stamhusbesitter Marcus Gerd Hoff-Rosenkrone startet da sitt store prosjekt med anleggelse av landskapsparken, og gårdshusene måtte flytte opp i utmarka ovenfor Baroniet. Smia ble stående igjen og framstår i dag et romantisk element i landskapsparken.

Smia har eldre, liggende panel og torvtak. Den er skjevrøstet fordi den har en sval eller liten gang i bordkledd bindingsverk mot nordvest. Innvendig er det to rom. Essen er fjernet. Pipa er ikke original, og bare murt opp igjen over tak.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

15 TÅRNET VED DAMMENE

Bygningsnr:	174494053
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	1869
AskeladdenID:	96730-9
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903360 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dør og detaljer. Fast inventar er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre "Tårnet ved dammene" med sin arkitekturhistoriske og kulturhistoriske kvalitet som et romantisk element i parken.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dør og vinduer, samt materialbruk og overflater.

Begrunnelse: Tårnet som egentlig er et lysthus, ble oppført av stamhusbestitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone som ledd i annen fase av utviklingen av landskapsparken i 1869. Et annet mye brukt navn på lysthuset er "Paddetårnet".

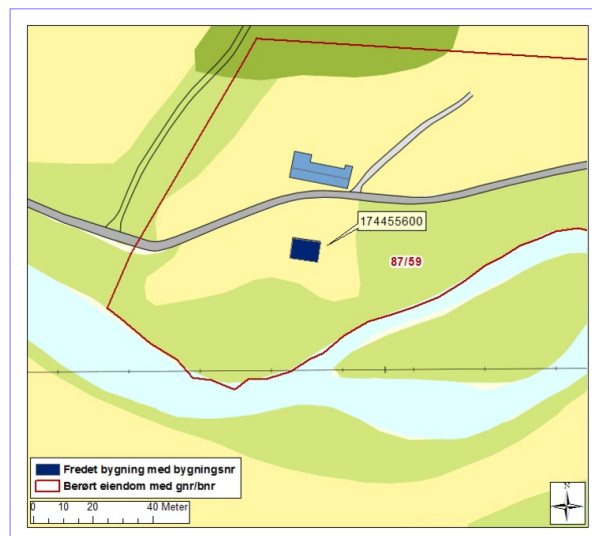
Lysthuset ble bygd på et «podium» av tørrmuret, tuktet (hugget) stein. Selve tårnet er murt av utuktet (hugget til å se "naturlig" ut) stein lagt i mørtel. Det går en steintrapp opp til podiet og en inngangsdør i tre med fiskebensmønster. Døråpningen har spissbue hvor selve buen består av et overlysvindu. Vinduene er også spissbuede T-postvinduer der tverrposten markerer overgangen til spissbuen. Hver ramme har 12 ruter, og i spissbuefeltet er det fem ruter formet etter buen. Bygningen har pyramidetak tekket med sinkplater. Bygningen er stilistisk preget av nygotikken, men det er særlig materialbruken og de rustikke overflater som gir bygningen særpreg og karakter.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

16 SNILSTVEDTSTOVA, TREO

Bygningsnr:	174455600
Gnr/bnr:	87/59
Oppført:	1826
AskeladdenID:	96730-12
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903361 Kompleks 9903233



Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter bygningens eksteriør og interiør. Fredningen inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, planløsning, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, gerikter, listverk, ildsteder, pipeløp over tak, og detaljer som skilt og dekor m.v. Fast inventar som skap, ovner m.v. er fredet som del av interiøret.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre Snilstvedtstova med sine arkitekturhistoriske og kulturhistoriske verdier som gårdshus fra det gamle bondesamfunnet i Kvinnherad.

Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører og vinduer, samt materialbruk og overflater. Formål med fredning av interiør er å opprettholde opprinnelig rominndeling med opprinnelige og eldre bygningsdeler, overflater og materialbruk, belysning, armaturer og detaljer, samt opprinnelig fast inventar.

Begrunnelse: Stova er flyttet fra Snilstveitøy til Treo, antagelig på 1950-tallet. Den opprinnelige tanken var å anlegge et lokalt museum, men dette ble aldri realisert.

Stova er et typisk mindre våningshus - en såkalt røykovnstova - fra området slik de ble bygd på 1700-tallet og langt ut på 1800-tallet. På bjelken i røykovnstova står årstallet 1826 som antas å være byggeåret. Stova har tre rom: Inngang/kjøkken, et lite kammers med malte vegger og lem over, og selve røykovnstova. I røykstova er det ljøre i taket. Røykovnen er erstattet med en vanlig vedovn.

Stova har skiferheller på taket, labankdører med utvendig fiskebensmønster og to kvadratiske vinduer med to ruter i hver ramme samt et vindu på sørveggen med tre ruter i hver ramme.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

17 ROSENDAL HAGECAFÉ OG BUTIKK

Bygningsnr:	22804316
Gnr/bnr:	87/1
Oppført:	2005
AskeladdenID:	96730-13
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903680 Kompleks 9903233



Fredning bygning

- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som vinduer, dører, pipeløp over tak og detaljer som skilt og dekor m.v.
- Formål:** Formålet med fredningen er å sikre bygningen med sin kulturhistoriske verdi som en bygning som opprettholder strukturen i anlegget.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Hagecaféen er bygget i 2005. Bygningen rommer butikk og kafe med tilhørende kjøkken og lager. Bygningen formidler kjøkkenhagens betydning i tillegg til interessen for nyttevekster ved Baroniet, og er derfor en bygning av stor kulturhistorisk verdi selv om den er ny.

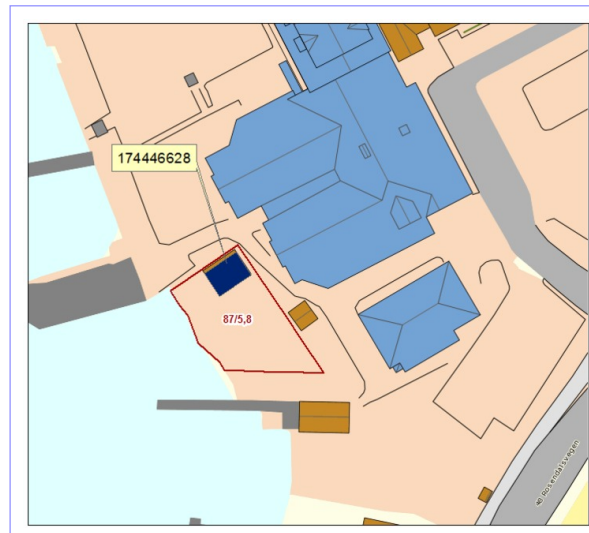
Stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrone ivret for å utvikle hagebruket, både ved Baroniet og i distriktet. Som en del av dette store prosjektet lot han sammen med sin gartner Ludvig Lundberg opparbeide en rikholdig kjøkkenhage i tida etter 1850. I følge historiske kart og foto lå det en liten bygning mellom drivhuset og Hundehaugen på 1800-tallet. Denne bygningen finnes det få opplysninger om; det kan ha vært to drivhus i hagen. Der denne bygningen lå er det Hagecafé & Butikk er plassert.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

18 NAUST

Bygningsnr:	174446628
Gnr/bnr:	87/5
Oppført:	1956
AskeladdenID:	96730-18
Referanse i landsverneplanen:	Bygning 9903681 Kompleks 9903233



Fredning bygning

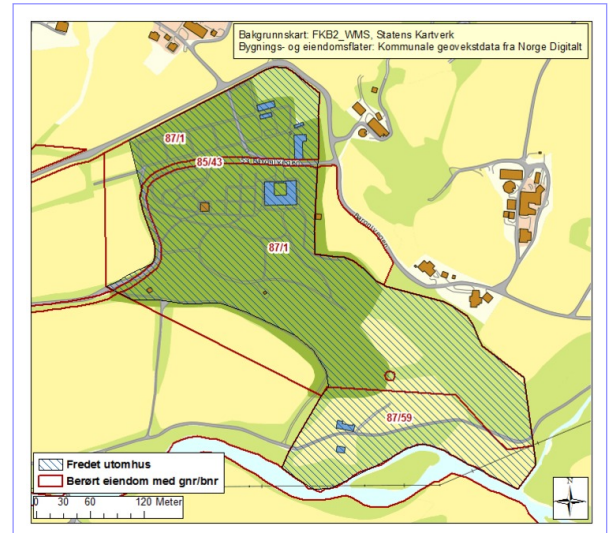
- Omfang:** Fredningen omfatter bygningens eksteriør og inkluderer hovedelementer som konstruksjon, fasadekomposisjon, materialbruk, overflatebehandling og bygningsdeler som dører og detaljer.
- Formål:** Formålet med fredninger er å sikre naustet med sin kulturhistoriske verdi som en bygning som knytter Baroniet til ferdslen på fjorden.
- Formålet med fredningen er videre å sikre hovedstrukturen i det arkitektoniske uttrykket og detaljeringen så som fasadeløsning, opprinnelige og eldre deler som dører samt materialbruk og overflater.
- Begrunnelse:** Fjorden og vannet var, og er fortsatt i dag, ferdselsåre og hovedadkomstvei til Baroniet. Naustet representerer forbindelsen mellom Baroniet og sjøen, og er derfor en bygning av stor kulturhistorisk verdi.
- Naustet er en enkel reisverkskonstruksjon kledt med liggende panel, og med en dobbel port i gavlveggen mot sjøen. Saltaket er tekket med skiferheller.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

19 PARK OG HAGER

Bygningsnr: 87/1, 87/59, 85/43
Gnr/bnr: 87/1, 87/59, 85/43
Oppført: 96730-20
AskeladdenID: Bygning 9903679
Referanse i landsverneplanen: Kompleks 9903233



Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter landskapsparken sør og vest for slottet, den mer romantisk pregede delen av parken med skogstjernet og "Tårnet ved dammene", frukthagen, de bratte skrentene lengst mot øst (Alsbråttet), husmannsplassen Treo, renessansehagen ("Gamlehagen"), kjøkkenhagen inkludert potetkjelleren, "Hundehaugen" med sporene etter et lysthus av løvtrær, samt øvrige arealer rundt bygningene.

Fredningen omfatter arealer, terreng, strukturer som ferdselsårer, gårdsplasser, fruktterrasser, steingjerder, steinsatte kanaler/grøfter, alléer, trekker og lunder, konstruksjoner og hovedelementer som murer, trapper, broer, porter, steinbenker, springvann/fontene og belysning i tillegg til materialbruk, overflater og all vegetasjon.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Formål: Formålet med fredningen av "Gamlehagen" er å sikre hagen som et sjeldent eksempel på en norsk renessansehage fra 1600-tallet av internasjonal betydning, som sammen med slottet gir et helhetlig og strengt arkitektonisk uttrykk.

Formålet med fredningen av parken er å sikre en landskapspark av svært høy arkitektonisk og kulturhistorisk verdi, som gjenspeiler datidens gartnerfaglige kompetanse og tilgjengelig plantesortiment, og som viser en fullendt integrering av pryd- og nytteaspekter i anlegget.

Formålet med fredningen av kjøkkenhagen er å sikre et hagebruksareal slik det var anlagt og brukt etter 1850, som viser kompleksiteten i, omfang av og de materielle sporene etter produksjonen av pryd- og nyttevekster til Baroniets bruk.

Fredningen skal sikre området slik det fremstår i dag, samt sporene etter tidligere bruk, både over og under bakken.

Fredningen skal ikke være til hinder for bruk av området, såfremt det tas utgangspunkt i den historiske situasjonen og aktiviteten ikke overskrider anleggets tålegrenser.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

Begrunnelse: **Renessansehagen:**
"Gamlehagen" ved Baroniet Rosendal er et av ytterst få norske eksempler på renessansehager fra 1600-tallet. Hagen har hatt betydelig innvirkning på senere hagetradisjoner på Vestlandet.

Slottet med sin strenge arkitektur og sin sirlige renessansehage danner en stor kontrast mot de mektige landskapsformene under Malmangenutens og Melderskins ruvende fjellmassiv. Det er usikkert når hagen sto ferdig, men ulike kilder viser til 1670-årene. Hagen var i utgangspunktet delt inn i 16 kvarterer, og på ett av disse ble det etterhvert bygd et hagehus, senere kalt gartnerbolig. Alle kvarterene var innhegnet av hekker, og eldre buksbombusker som vokser i hagen i dag, kan være rester av disse. Gjennom århundrene har det skjedd større og mindre endringer i anlegget, men hovedstrukturene i den gamle renessansehagen er beholdt. Etter hvert som kjøkkenhagen overtok nyttefunksjonene i tiden etter 1850, ble renessansehagen tilplantet med prydvvekster.

Landskapsparken:

I 1850-årene startet stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosencrone etableringen av den til sammen 75 daa store parken i tre etapper. På denne tiden var landskapsstilen fremherskende. Nyanleggene var basert på gartnerfaglig innsikt og kunnskap, samtidig som de ble preget av det store utvalget i tilgjengelig plantesortiment. Rosendal fikk et rikt tilfang av fremmede treslag og klatrevvekster, bl.a. morbærtrær og blåregn. Gartneren Ludvig Lundberg var ansvarlig for parken som ble anlagt sør for Gamlehagen. Den ble utformet med slyngveier, solåpne plener, frukttrær, prydbusker og treplantinger. I 1869 ble parken utvidet mot sør, der hovedmotivet var skogstjernet med granittårnet ("Paddetårnet"), et gåtefullt byggverk på ei lita øy omgitt av mørke bartreplantinger. Siste anleggsfase var i 1880-årene. Denne ble planlagt av gartneren J. Chr. Henriksen. Da ble Alsbråtet, de bratte skrentene lengst mot øst, tilplantet med tette grenseplantninger av bøk og bartrær. Stier og trapper fører fram til utsiktspunkter mot Hattebergfossen, samt mot Treo og slottet. På denne måten ble det storslagne landskapet trukket inn i opplevelsen av parken. Mellom 1882 og 1884 ble fruktterrassene for dyrking av frukttrær oppført. Hele området er avgrenset med steingjerder, hekker, elve- og bekkeløp.

Kjøkkenhagen:

Helt fra Baroniet ble anlagt er det plantet nytteplanter på området. Nåværende kjøkkenhage ble anlagt av Marcus Gerhard Hoff-Rosencrone, sannsynligvis rundt 1850 da landskapsparken ble etablert. Tidligere sto det to veksthus og fem mistbenker like nedenfor «Hundehaugen». Et rekonstruert veksthus ble satt opp i 2004 og på grunnmuren til det andre veksthuset er det nå bygd en kafé/butikk. Kjøkkenhagen som også omfatter den tidligere planteskolen og frukthagen, avgrenses av en steinmur i nord og en steinsatt bekk i sør.

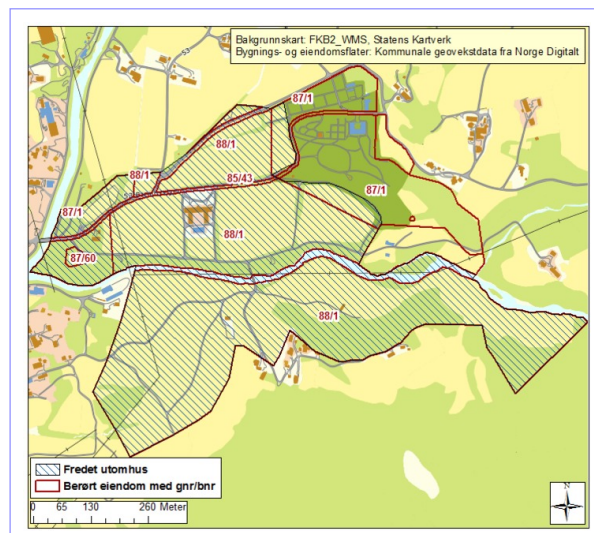
Baroniets hager og parker er godt dokumentert og blir tatt godt vare på.

Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

20 JORDBRUKSLANDSKAPET

Bygningsnr:
Gnr/bnr: 87/1, 87/60, 85/43, 88/1
Oppført:
AskeladdenID: 96730-21
Referanse i landsverneplanen: Bygning 9903682
Kompleks 9903233



Forskrift om fredning av statens kulturhistoriske eiendommer

Kapittel 16 Baroniet Rosendal

Fredning bygning

Omfang: Fredningen omfatter landbruksarealer og øvrig kulturlandskap på nordsiden og sørsiden av Hattebergelva. Arealet avgrenses av landskapsparken og kjøkken- hagen i nord-øst og for øvrig av grensene mot naboeiendommene.

Fredningen omfatter arealer inkludert Hattebergelva, konstruksjoner som porter, murer, trapper, strukturer som gårdsplasser, ferdselsårer, alléer, trekker og lunder samt vegetasjon, frukttrær, trær plantet i strukturer, sentrale solitærer og/eller gamle trær. For konstruksjonene vil fredningen også omfatte materialbruk og overflater.

Fredningens avgrensning er markert med blå skravur på kart.

Formål: Formålet med fredningen er å sikre de natur- og kulturhistoriske verdiene i landbrukets kulturlandskap ved Baroniet Rosendal. Fredningen skal sikre området slik det fremstår i dag, men også spor etter tidligere tiders kultivering.

Fredningen skal ikke være til hinder for fortsatt aktivt jordbruk i området.

Begrunnelse: Kulturlandskapet ved Baroniet har høy naturhistorisk og kulturhistorisk verdi. Hele området er godt dokumentert og blir fremdeles tatt vare på gjennom aktiv drift av jord, beiter og skog.

Baroniet har karakter av en «Ferme ornée», som betegner en landlig eiendom anlagt delvis for jordbruksformål og delvis som hage/park.

Det har alltid vært drevet landbruksvirksomhet ved Baroniet. På stamhusbesitter Marcus Gerhard Hoff-Rosenkrones tid, ble baroniet drevet som et mønsterbruk. Hoff-Rosenkrone gjorde en stor innsats for modernisering av landbruksdriften. Rundt 1850 lot han bygge Avlsgård der han hadde en førsteklasses besetning av sauer, kyr og hester. Hans innsats for jordbruket fikk betydning langt ut over Rosendals grenser. Mange av trærne som Hoff-Rosenkrone plantet, preger området også i dag.

For å opprettholde de kulturhistoriske verdiene i området skal sporene etter tidligere aktivitet i landskapet tas vare på. Dyrka mark, beiteområder og andre utmarksområder skal opprettholdes som sådan. Elve- og bekkeløp, plasser, veier og stier skal opprettholdes. Likeså konstruksjoner og strukturer i landskapet. Vegetasjon i form av kantsoner, store og/eller eldre trær tas vare på. Som eksempel på trevegetasjon kan nevnes frukttrærne i Omshagen, edellauvtrærne i alleene og trerekkene, og frittstående trær som bøketreet ved «Herresetet».